

MUNI
MED

Specifické skupiny edukantů

Beharková Natália

Ústav zdravotnických věd

Nejdůležitější zásady pomoci rodině s nemocným/ postiženým dítětem (Fendrychová, Klimovič, 2005)

Napomáhat tomu, aby rodiče pozitivně přijali skutečnost

- ✓ rodiče mají vědět o svém dítěti **více než kdokoliv z jejich laických** (nezdrav.) příbuzných, kteří budou dávat „své“ rady.
- ✓ mají mít plnou možnost poznat realitu – proto je nutné vysvětlovat příčiny a mechanismus nemoci; vysvětlení přizpůsobit vnímavosti a vzdělání rodičů.

Získat spolupráci širší rodiny

- postoje širší rodiny mohou významně ovlivňovat celou atmosféru, kvalitu péče a prožívání nemoci
- mohou přispívat k uklidnění a vyrovnaní se rodičů s realitou / provokovat a posilovat neúčinné postoje rodičů (hledání viníka)

Nejdůležitější zásady pomoci rodině s nemocným/ postiženým dítětem (Fendrychová, Klimovič, 2005)

Postupovat účelně

Zajistit šťastné dětství

- nelze všem zajistit zdraví, ale můžeme pomáhat ke šťastnému dětství
- musíme být obětaví, ale ne se obětovat (frustrace rodiče, a dítěti neprospějeme) – dítě potřebuje zdravé, spokojené, zdatné, odolné a radostné rodiče = těžký úkol, ale pokud jsme si uvedeného požadavku vědomi, je to snazší splnit

Hrdinství

- ✓ dát rodičům najevo že si vážíme jejich výchovné, pečovatelské role, jejich odhodlání, výdrž, zdolávání překážek...

Psychologická pomoc v krizové situaci u dětí může být lépe zvládnutá s pomocí hračky

- odvedení pozornosti
- přiblížení se zasahující osoby k dítěti (vystrašené nebo stydlivé děti snadněji odpovídají dospělým, kteří prostřednictvím hračky sdělují důležité informace, než dospělým, kteří žádnou pomůcku nepoužívají)
- ↓ stresu a dopadu traumatické situace

<http://www.krystufek-zachranar.cz/krystufek-se-predstavuje/>

<https://storage.pozary.cz/article/5/2/5277cee6f3622/1ehz5wwar0.1400.jpg>

[Nadační fond Kryšťufek \(krystufek.cz\)](http://Nadační fond Kryšťufek (krystufek.cz))

MUNI
MED

Specifika edukace – faktor VĚK

Zásady:

výběr a uplatnění vhodných

✓ prostředků, pomůcek, forem a metod edukace
(z hlediska věku, zájmu, typu nemoci a specifik dítěte)

- ✓ učení v bloku, **střídání činností, zajímavá forma podání**
- ✓ **vysvětlení** (má splnit jejich očekávání – mají ho pochopit)
- ✓ motivovat a ocenit snahu dítěte dělat věci správně

- ✓ vhodný přístup
- ✓ komunikace
- ✓ důvěra

✓ informovanost a spolupráce rodičů/zákonných zástupců

<https://www.fnbrno.cz/fn-brno-zakoupila-vesele-zasterky-pro-zdravotnicke-pracovniky/t5859>

- Zdůvodnit zákrok
- Popis průběhu, očekávané subjektivní pocity s tím spojené
- Důsledky výkonu včetně očekávaných prožitků
- Způsoby zvládnutí bolesti a další ošetření

- Vhodné prostředí (obrázky, barvy, tepelný komfort..)

<https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/mora-vskoslezsky-kraj/3041303-vibrujici-beruska-celi-strachu-bezbolestny-odber-krve-u-deti>

Specifika edukace – faktor VĚK

Andragogika – obecně - cílové skupiny lze dělit z mnoha hledisek (věk, profese, sociální status, ohrožené skupiny na trhu práce...);

Principy andragogiky uplatňovány při Ed. ve zdravotnictví:

- dospělost je přechod od závislosti k nezávislosti
- dospělý jedinec čerpá z předchozí zkušenosti
- pohotovost získávat nové informace souvisí s aktuálním úkolem/problémem a potřebou jejich uplatnění do budoucna

Zásady:

- ✓ obecné didaktické přístupy s ohledem na individualitu jedince/rodiny (*věk, bio-psycho-sociální stav, pohotovost, motivace, předchozí zkušenost...*) a jeho/jejich specifické potřeby v edukační oblasti

Specifika edukace – faktor VĚK

– Starší dospělí

- ❖ touha udržet zdraví a soběstačnost (! *ti, kt. preferují péči o sebe od jiných, stěží přijmou snahu osvojit si nové návyky posilující soběstačnost*)

Biologické stárnutí

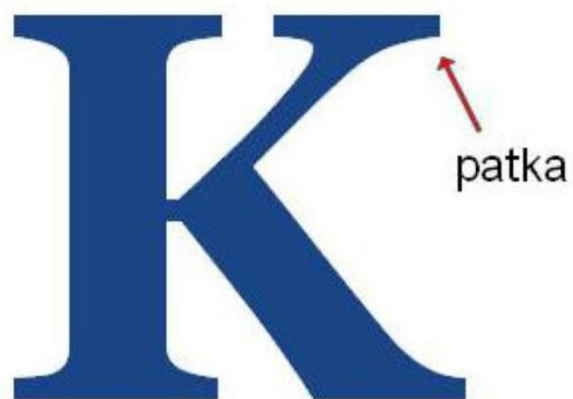
- involuční změny systémů těla
- **nedoslýchavost, hluk a zvuky v pozadí** (ventilátor, TV...) **mohou zhoršit sluchový vněm**
- ↓ **zrakové ostrosti, problémová diferenciac barev** – žlutá, oranžová, červená, světle zelená a modrá (zejména v textu na papíře), patkové písmo (lépe čitelné)
- **smyslová involuce** - čuch, chuť, hmat, vnímání tlaku a teploty

Psychické stárnutí

- **zpomalení psychické činnosti** (únava, ↓ smyslová výkonnost, zpomalení psychomotorického tempa, delší reakční čas, ale důraz na přesnost, ztráta flexibility), deficit v smyslovém vnímání, změny v motorice, postižení paměti (dlouhodobá & krátkodobá, horší vybavnost a vstřípivost), ↓ schopnosti učit se, schopnosti řešit nové situace, porucha kognitivních složek osobnosti
- **změna emocí** - labilnější, zranitelnější, obava z nemocí, obavy z budoucnosti, samota, nesoběstačnost, smrt
- **povahové změny** (ne/důvěřivost...)
- změny **v motivaci**

Sociální stárnutí – **sociální status** (změny), **sociální izolace** (dobrovolná, nucená)

Patkové písmo

patka

Times New Roman

Čitelné, vhodné pro **běžný text**.

Bezpatkové písmo

Arial

Moderní, vhodné pro **nadpisy**.

Ageismus

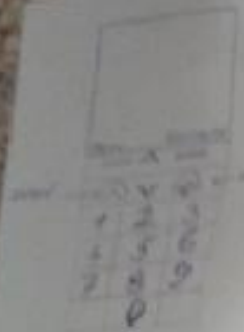
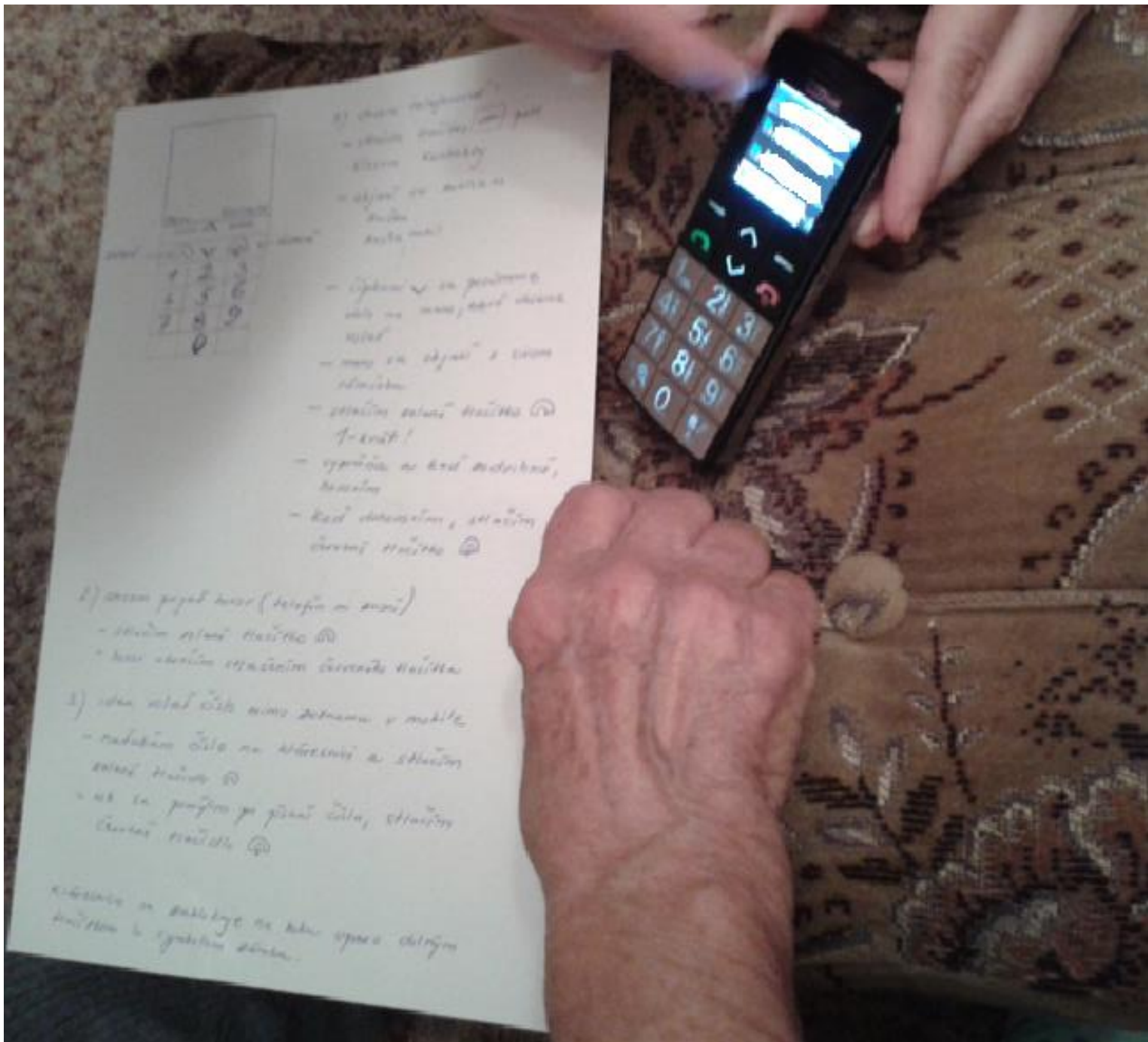
- 60 léta 20. stol. v Americe
- různé definice
- proces systematického stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří, kt. je manifestováno širokým spektrem fenoménů (otevřená averze, vyhýbání se kontaktu) a stává se jednou účelnou metodou společnosti propagovat tento pohled na starší osoby s cílem setřást část vlastní odpovědnosti vůči nim. (Butlerová)

Nekritické představy o stáří (Tošnerová, 2002)

- Staří lidé jsou všichni stejní.
- Stáří mužů a žen je stejné.
- Staří nemají čím společnosti přispět.
- Stáří je křehké, potřebují péči.
- Stáří je ekonomickou zátěží společnosti.

Zásady:

- ✓ logické seřazení obsahu výuky (v jednotlivých lekcích i celém Ed. plánu)
- ✓ **orientace na aktuální potřeby**
- ✓ čtenější opakování látky, shrnutí základních myšlenek, opakovaně zdůrazňovat podstatné myšlenky, **důležité informace napsat na papír (odpovídající velikost a čitelnost písma) !Ne elderspeak!**
- ✓ aktivizace a participace edukanta - co nejčastěji zapojovat
- ✓ neustálé zpětná vazba formou diskuse
 - ✓ nepřetržitá motivace
- ✓ **pomoc při zdolávání nedůvěry ve schopnost učit se**
- ✓ **vhodná volba metod a forem z ohledem na smyslové funkce**

1) chci se zaregistrovat
 - stáhnout aplikaci (z Play Store)
 - vytvořit účet
 - vybrat si číslo
 - zadat heslo
 - ověřit se pomocí SMS
 - vybrat si číslo
 - zadat heslo
 - ověřit se pomocí SMS
 - vybrat si číslo
 - zadat heslo
 - ověřit se pomocí SMS

2) zavolat na číslo (telefonní číslo)
 - zadat číslo
 - zavolat
 3) jak se zaregistrovat pomocí aplikace
 - stáhnout aplikaci
 - vytvořit účet
 - vybrat si číslo
 - zadat heslo
 - ověřit se pomocí SMS

zároveň se můžete zaregistrovat pomocí aplikace
 - stáhnout aplikaci
 - vytvořit účet
 - vybrat si číslo
 - zadat heslo
 - ověřit se pomocí SMS

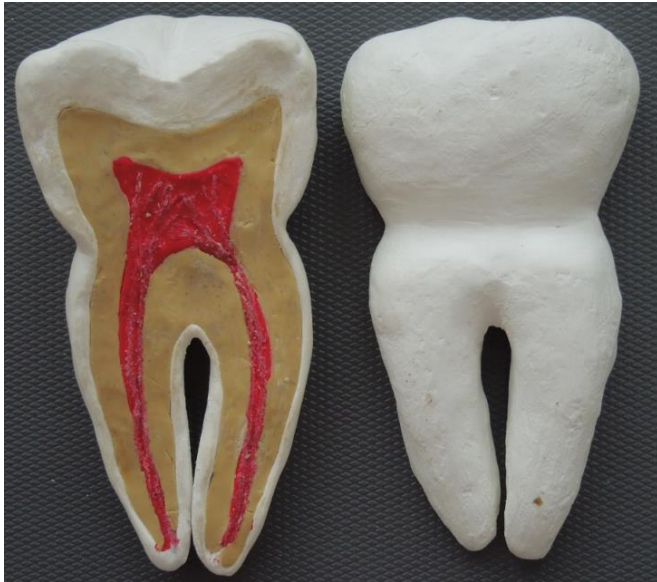
Specifika edukace – faktor senzorické poruchy - Sluchově postižený

- **eliminovat rušivé faktory, udržovat oční kontakt, P/K má vidět edukátor. na ústa, přiměřené osvětlení obličeje**
- kongruence ne/verbální komunikace
- **upozornit P/K, že na něj mluvíme** - upozornit lehkým dotykem na rameno, paži nebo předloktí
- **pomalejší tempo řeči bez zvyšování hlasu**, stručně, bez zdrobnělin, cizích slov, nekřičet
- přiměřeně používat gesta, mimiku
- výběr formy komunikace neslyšícím (orální řeč, odezírání, daktylotika ... papír-tužka méně efektivní), vhodná metoda edukace – demonstrace, obrázky (+piktogramy, výměnné karty...) související předměty, ed. materiál (tištěný, v elektron. verzi...)
- zpětná vazba – průběžná, vždy po každém důležitém sdělení P/K má sdělit, co nám rozuměl (neptáme se, zda nám rozuměl)
- **při skupinové komunikaci, obeznámit s tématem nejdřív neslyšícího** (prevence izolace)
- spolupráce s podpůrnými osobami (rodina, pečovatel/asistent...)

Specifika edukace – faktor senzorické poruchy – Zrakové postižení

- chovat se nenuceně, přirozeně
- **zjistit stav zraku** (zbytky zraku, úplná nevidomost)
- **pomáhat taktně**, zbytečně s nevidomým nemanipulovat (narušení prostorového vnímání a schopnosti orientace)
- komunikovat s nevidomým, s průvodcem dle potřeby
- **zvuky, hluk, hlasy, kt. nevidomý nerozumí vysvětlit**
- **ticho** - tichý pohyb působí nepříjemně, stísňující, s pocitem nejistoty
- **detailnější popis činnosti, kterou realizujeme u P/K**
- použití vhodných pomůcek - umožnit ohmatat předměty, kt. bude/me používat (aktivace smyslů), informovat kde budou uloženy; (technické pomůcky – PC programy, auditivní technika...)
- trpělivost, prostor a dostatek času pro „nácvik činnosti“, dotazy P/K a rodiny + obecné edukační přístupy; upřednostnit ed. v menších skupinách nebo individuální
- spolupráce s podpůrnými osobami (rodina, pečovatel/asistent...)

Pomůcky pro zrakově postižené osoby v dentální hygieně

Zdroj: Zálešáková G, 2018

Přemýšlet nad doporučením pro výběr pomůcek

Péče o chrup a dutinu ústní - pomůcky

Nevhodné pro nevidomé

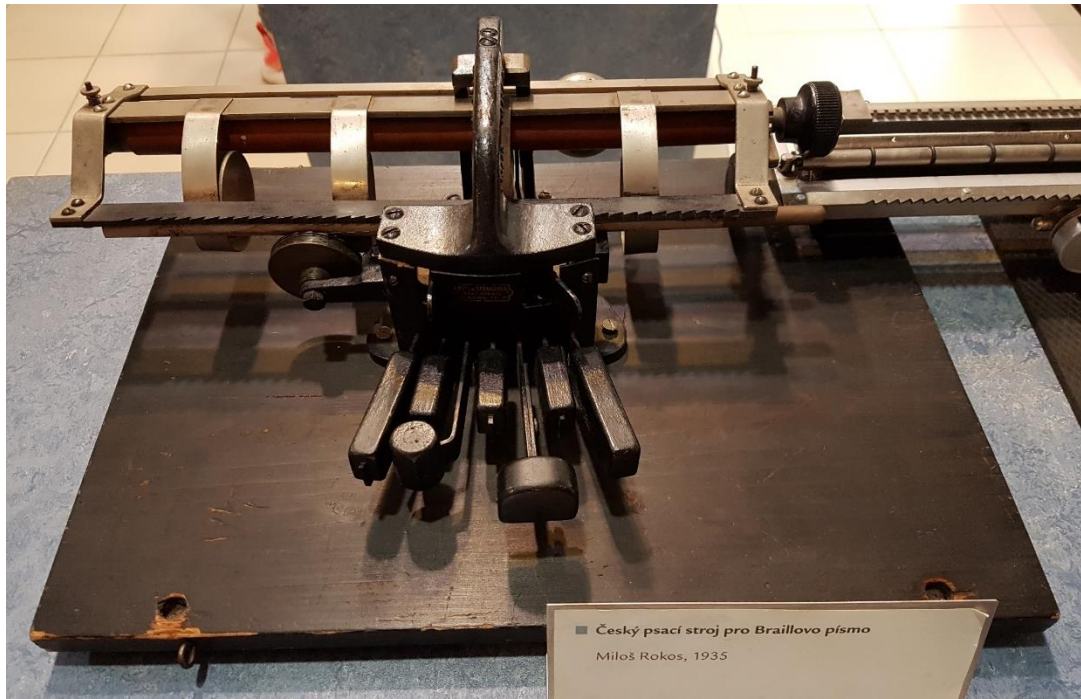
Vhodné pro nevidomé

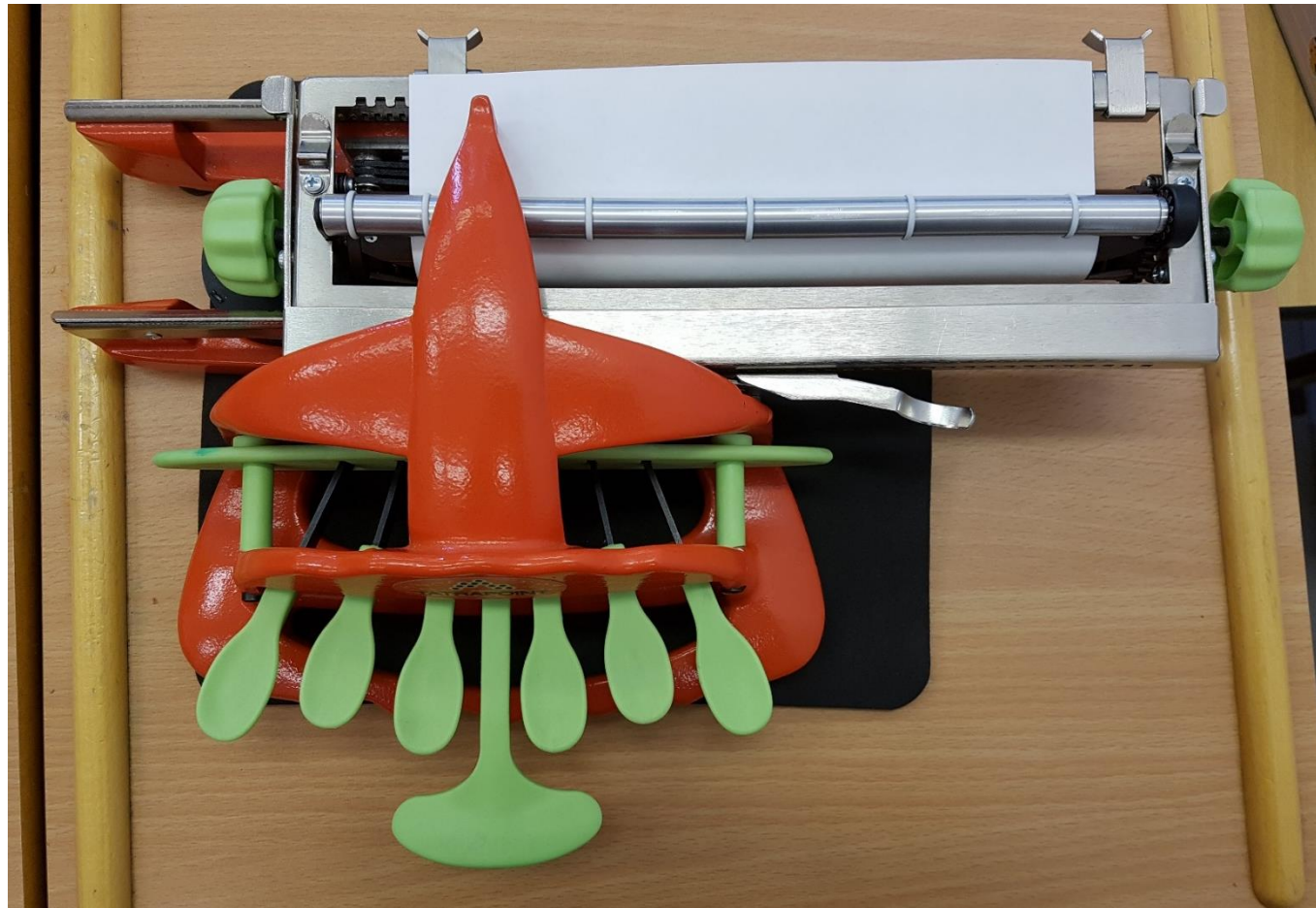

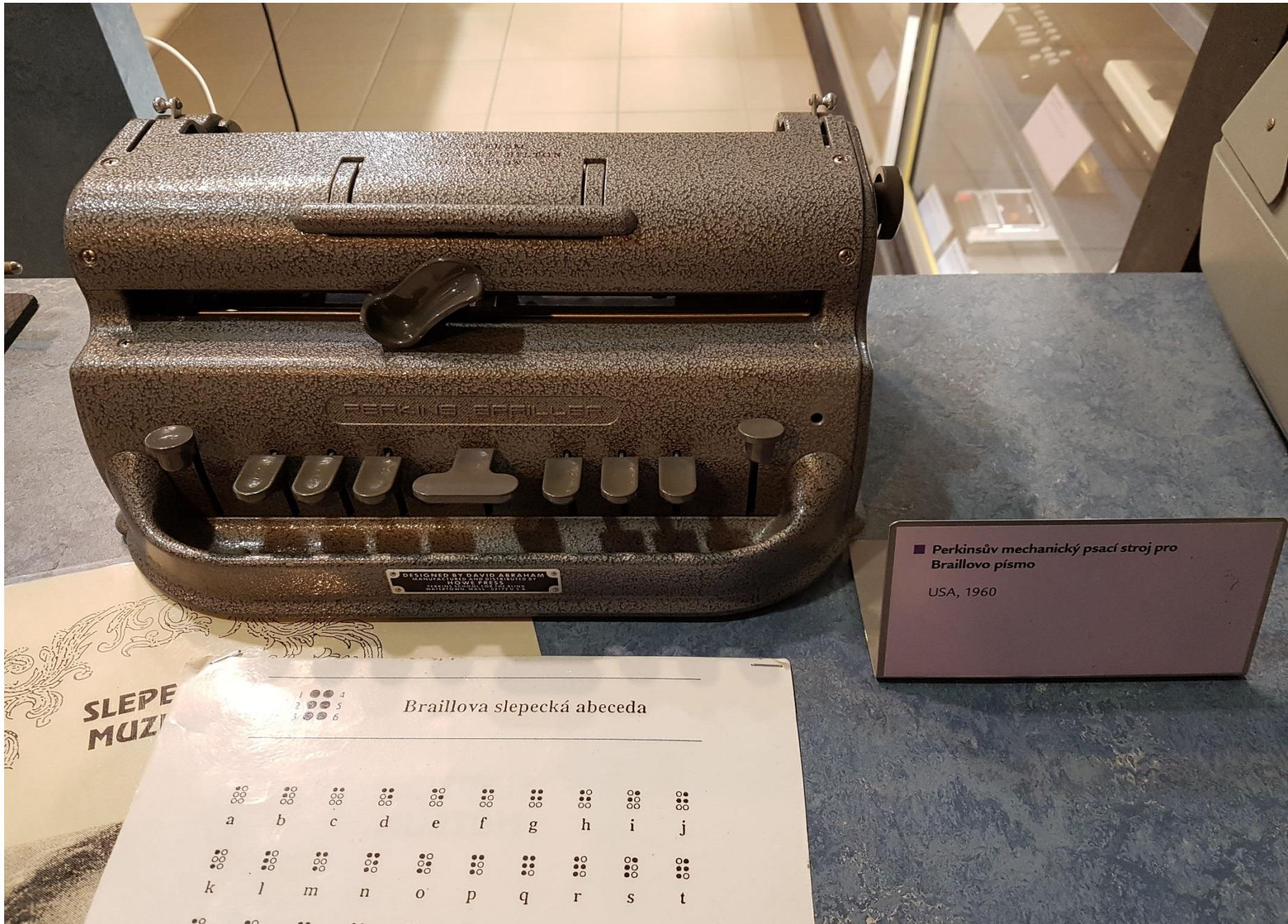

■ Český psací stroj pro Braillovo písmo
Miloš Rokos, 1935

■ Perkinsův mechanický psací stroj pro Braillovo písmo
USA, 1960

SLEPE MUZI

1 ●●● 4
2 ●●● 5
3 ●●● 6

Braillova slepecká abeceda

⠁	⠃	⠉	⠇	⠑	⠋	⠎	⠈	⠊	⠚
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
⠅	⠇	⠍	⠏	⠕	⠗	⠖	⠞	⠢	⠤
k	l	m	n	o	p	q	r	s	t

SLEPE
MUZI

Braillova slepecká abeceda

a b c d e f g h i j

k l m n o p q r s t

u v x y z ý plný znak w ž ů

á ě č d' š ň / t' ó ř

í ě ú číselný znak ch ou

, ; : + ? ! " (*)

. - ' české písmeno malé | písmeno malé řetězec řetězec velkých písmen české písmeno velké velké písmeno

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

612 00

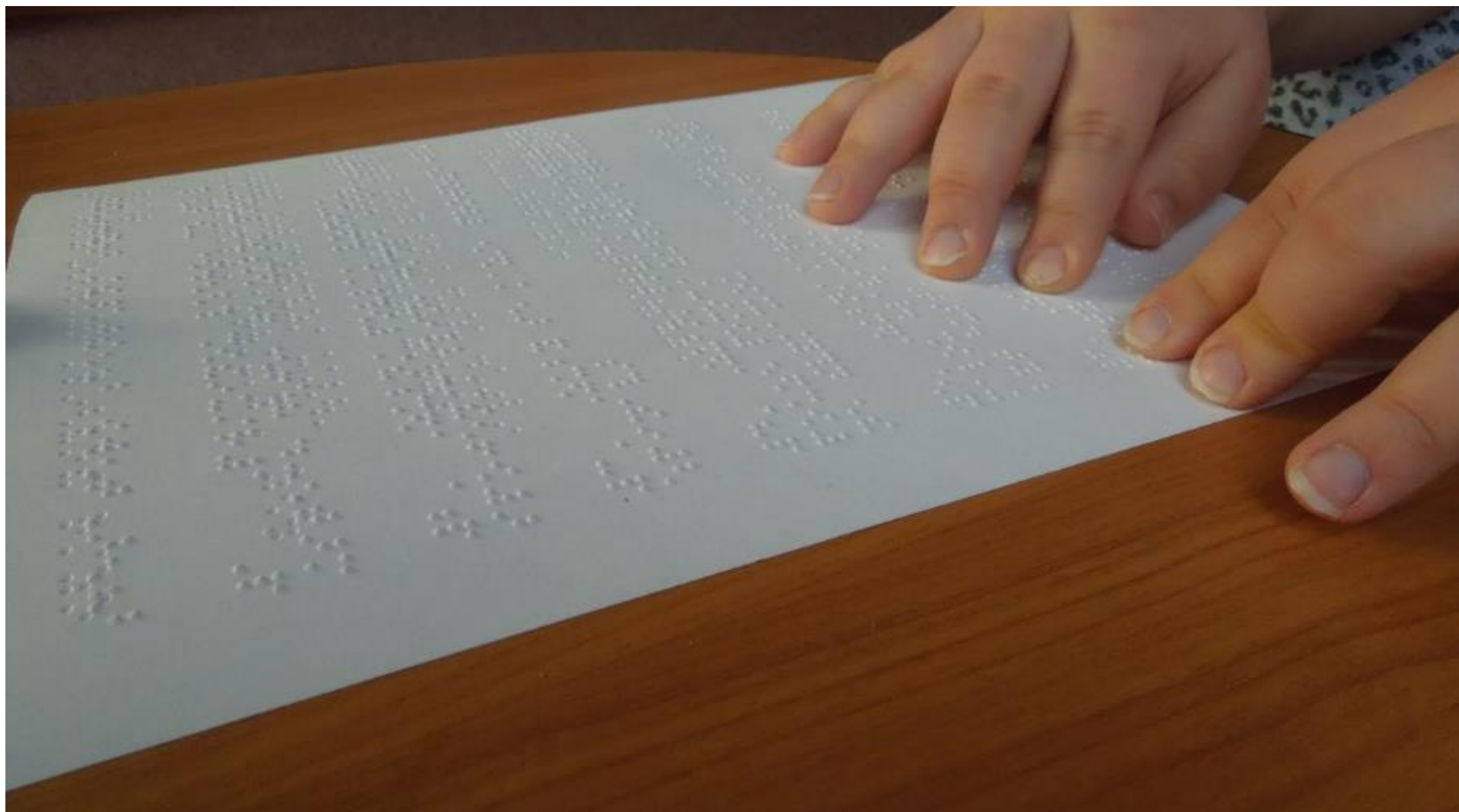
PSČ

41240419

telefonní číslo

2000

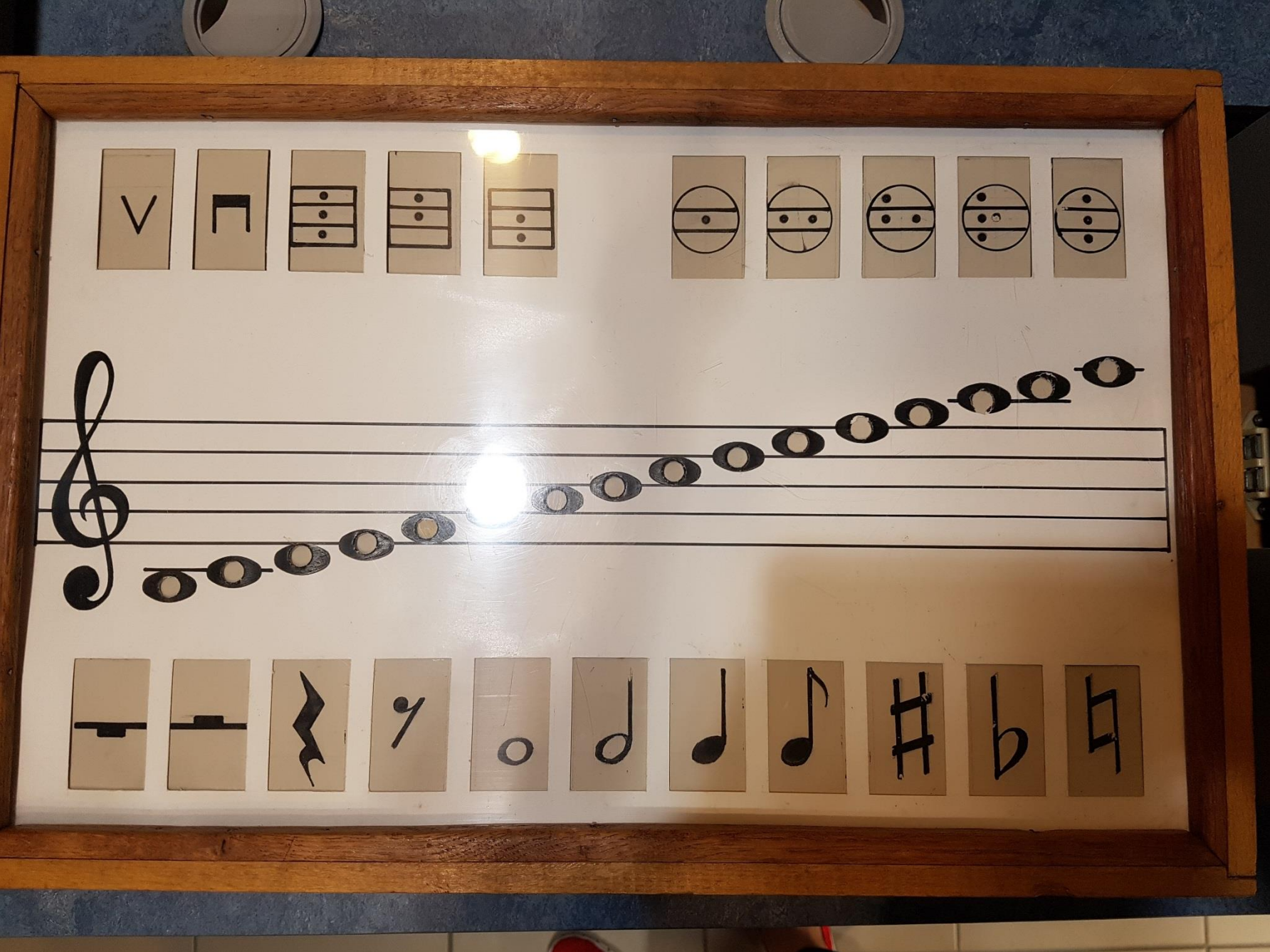
rok

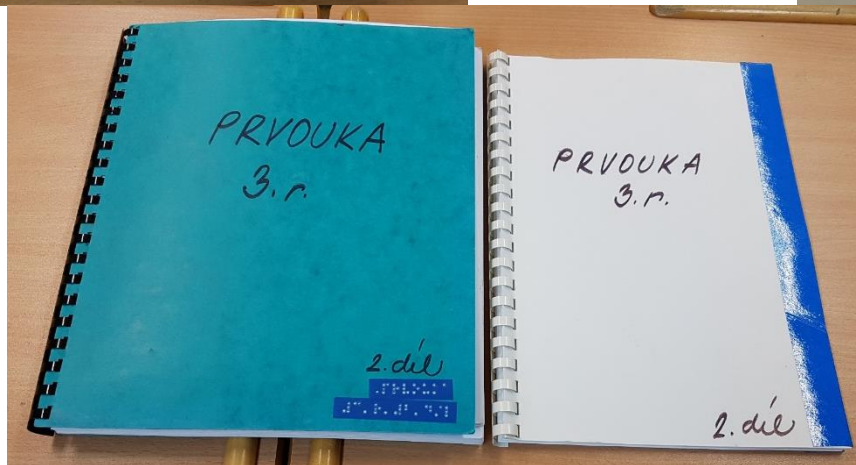
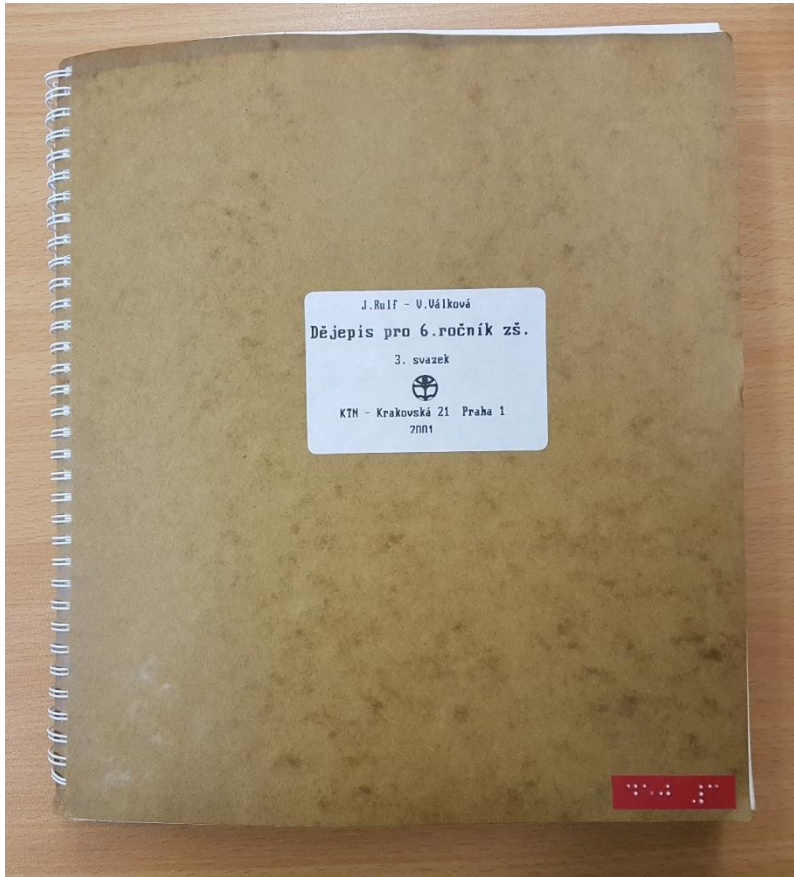

Zdroj: Zálešáková G, 2018

orel má silný zahnutý zobák (loví sys-
ly, hraboše)
vlaštovka má malý zobáček (lapá
drobný hmyz)
datel má dlouhý rovný zobák (vybírá
hmyzí larvy žijící pod kůrou stromů)
husa má široký zobák (spásá travu)

Některým živočichům vyrůstají z hlavy
rohy nebo parohy. Slouží jim k obraně
nebo k boji. (Rohy jsou na rozdíl od
parohů duté.)
Rohy - býka, berana, kozla, kozy
parohy - jelena, srnce.

Vnitřní ústrojí obratlovců má v těle
různé funkce.

Plícemi dýchají, ledvinami vylučují,
v žaludku tráví potravu, srdce rozvádí
krev do celého těla, mozek řídí správný
chod celého těla.

30

b) Bezobratlí

Bezobratlí nemají kostru složenou
z kostí, nemají páteř. Někteří mají
měkké tělo chráněné pevnou schrán-
kou (např. brouci).

Mezi bezobratlé patří zejména hmyz.
Je to vůbec největší živočišná rodina.
Patří sem přes milion různých druhů
(mravenci, brouci, motýli, včely).
Všechny druhy hmyzu mají 6 nohou,
někteří zástupci jsou okřídlení. Hmyz
dýchá dýchacím ústrojím, které nazý-
váme vzdušnice.

Hmyz

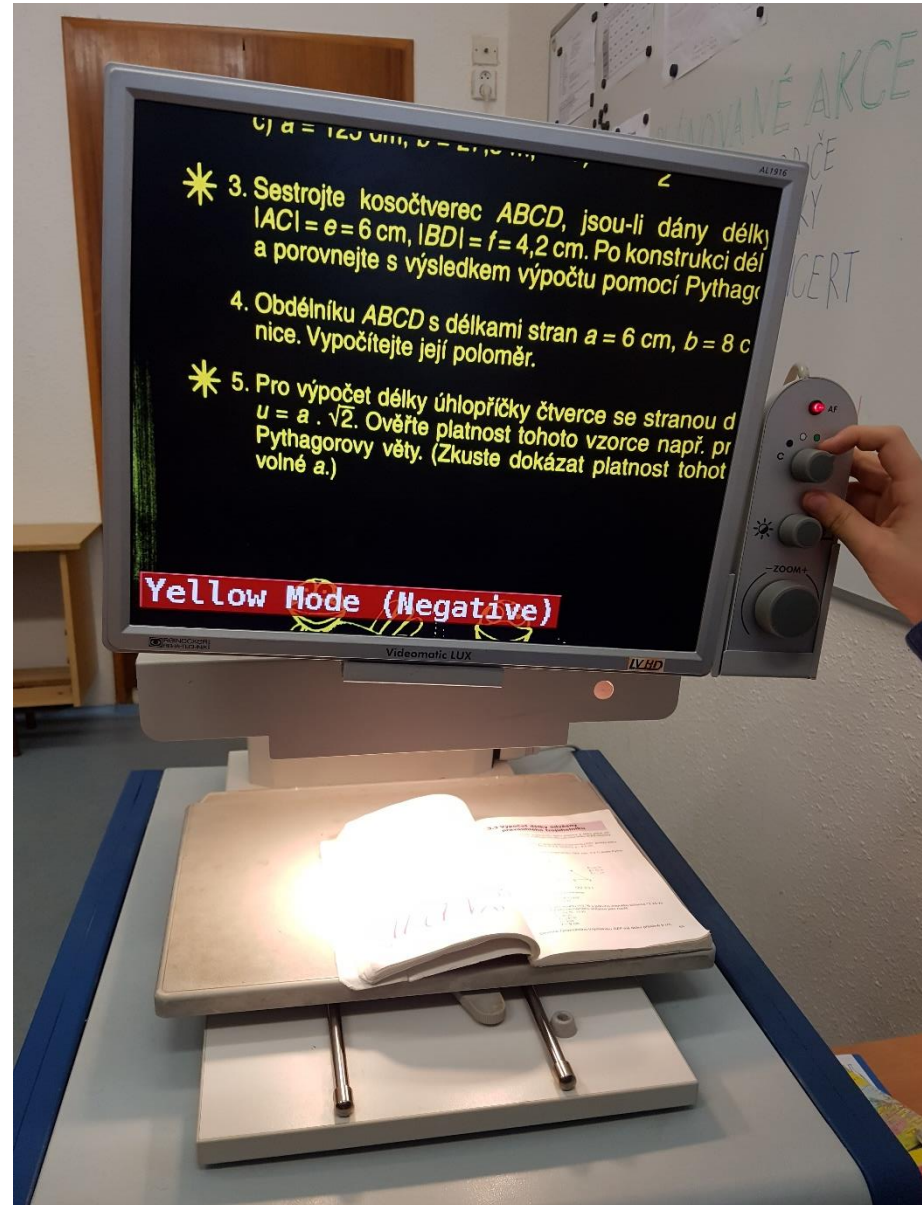
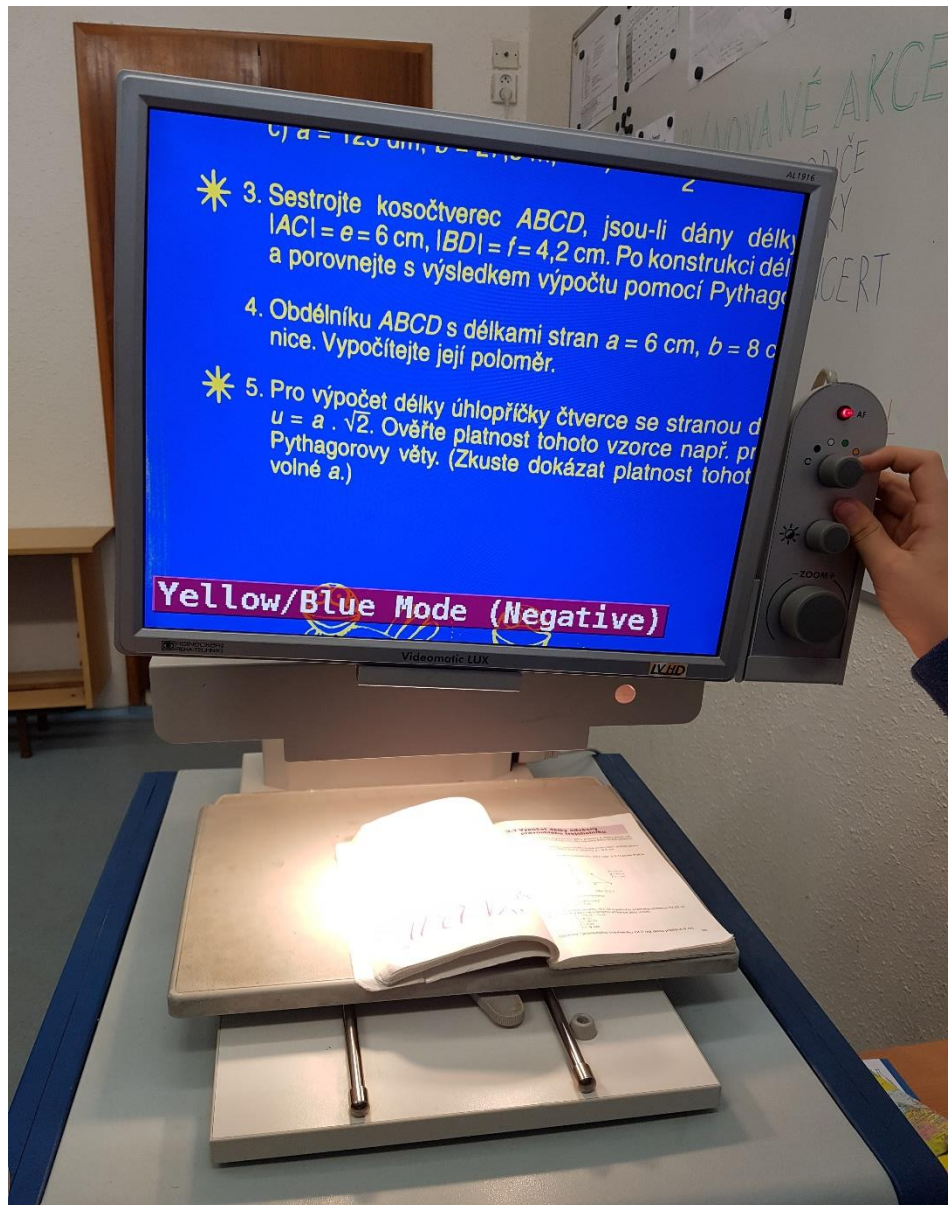
Vosa, včela, vážka, čmelák, moucha,
komár, slunéčko sedmítečné,
mravenec, motýl, chroust, škvor,
mšice.

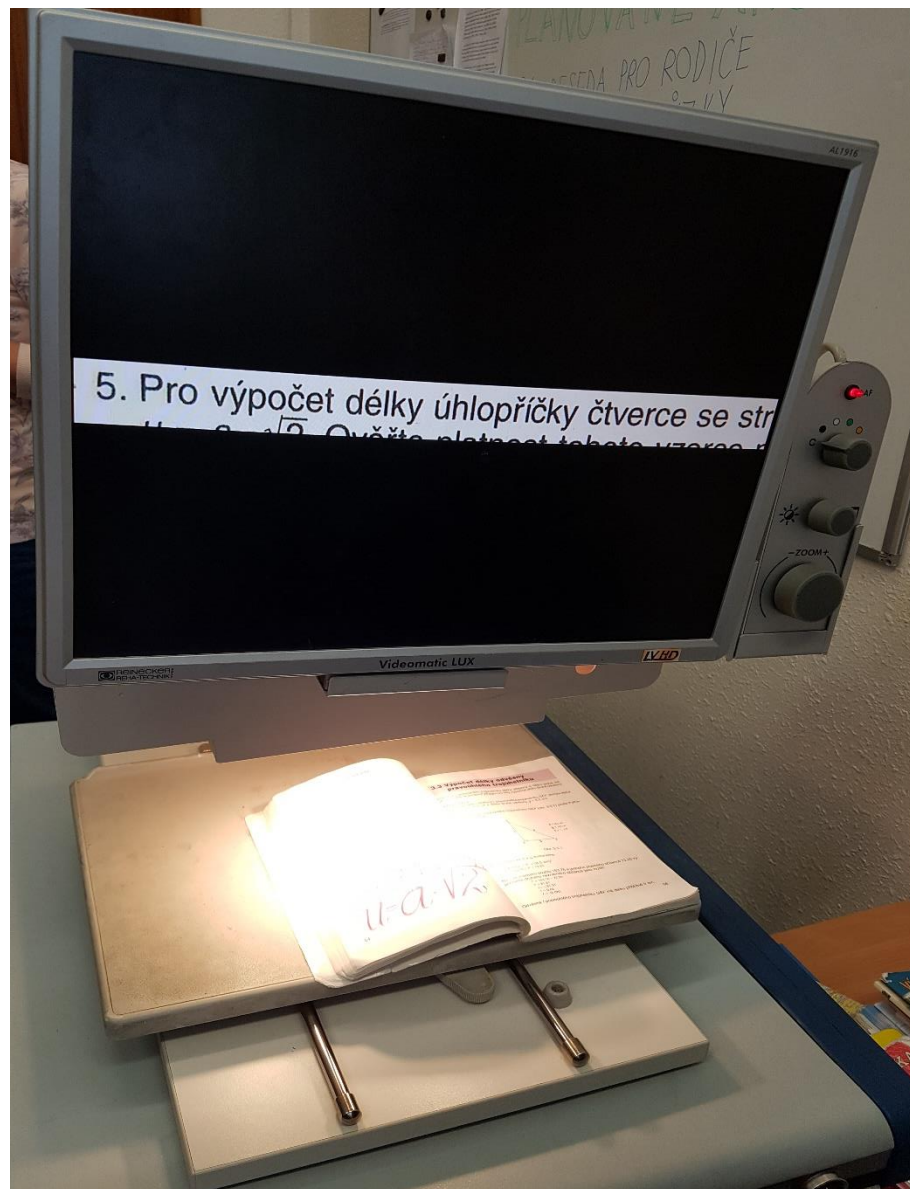
Úkol:

Všimněte si, jak se mění vzhled motýla
v jednotlivých obdobích jeho vývoje.

31

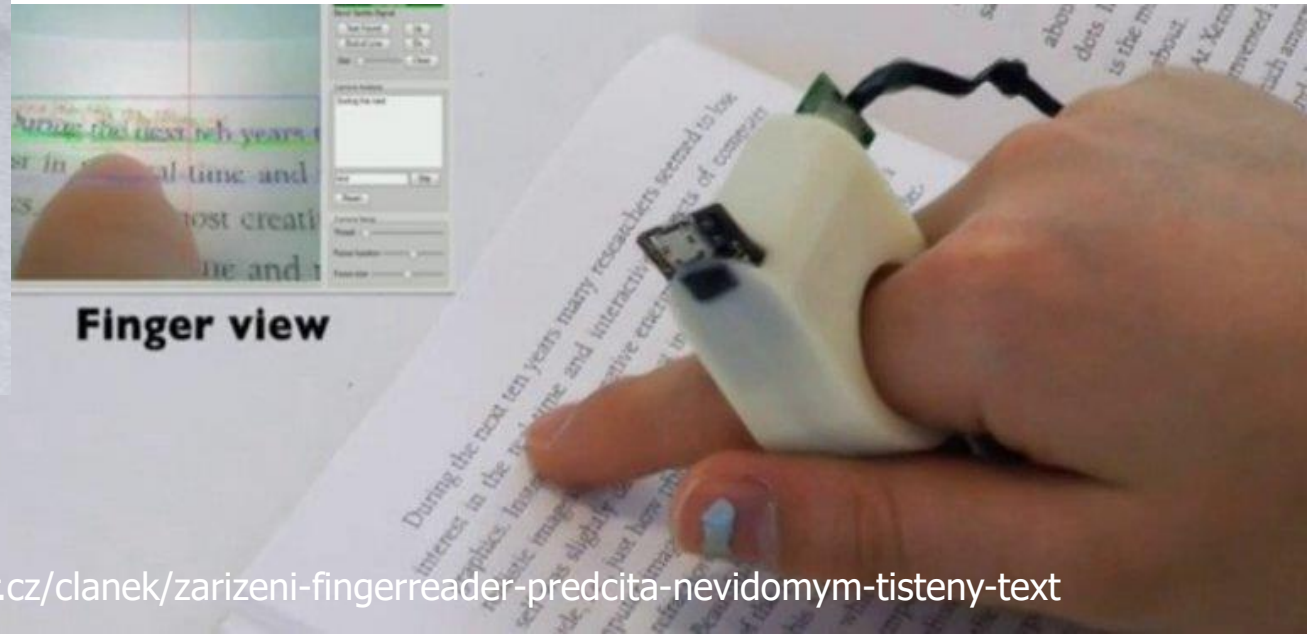
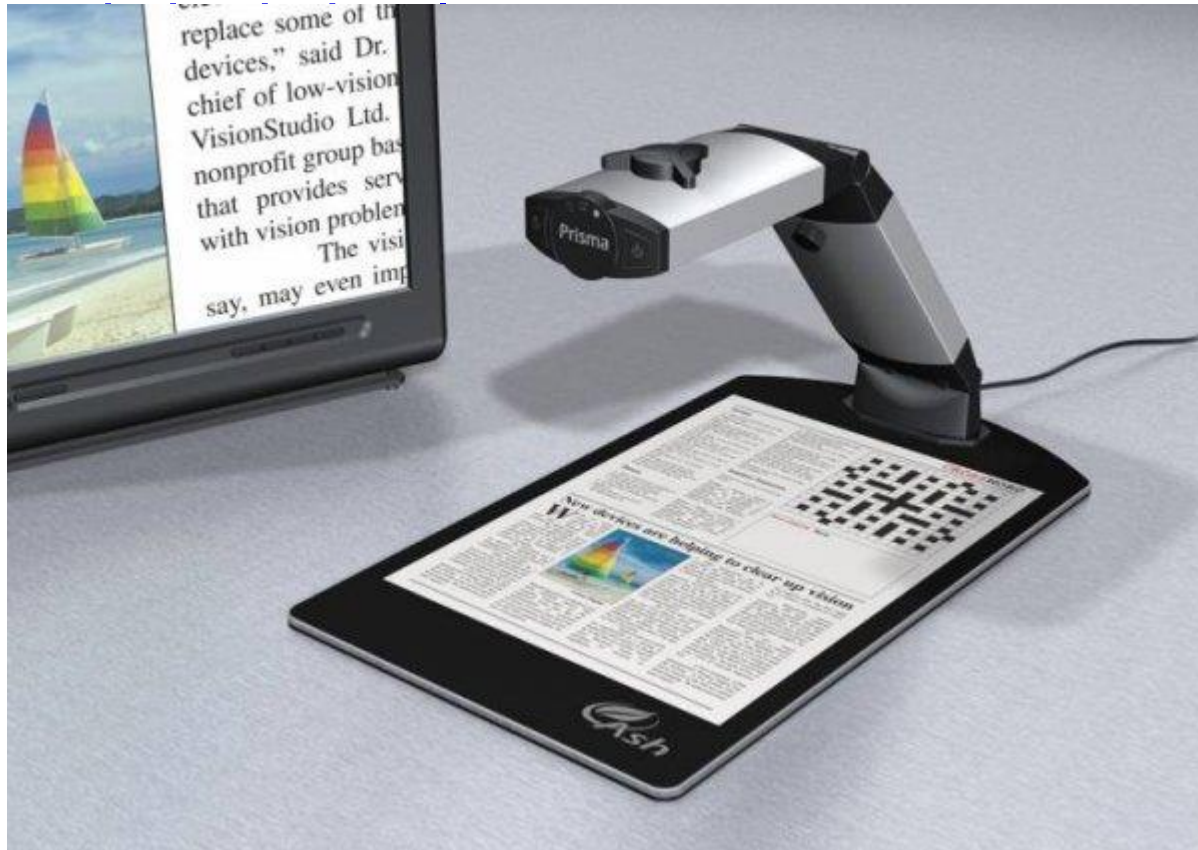

KNFB Reader a je to automat, který dokáže nápisy rychle přečíst a rozpoznat

[Video https://www.novinky.cz/internet-a-pc/software/430119-nevidomym-usnadnuji-zivot-mobilni-aplikace-precitou-jim-treba-napisy-v-](https://www.novinky.cz/internet-a-pc/software/430119-nevidomym-usnadnuji-zivot-mobilni-aplikace-precitou-jim-treba-napisy-v-)

DOT Evolution

June
2014

February
2015

June
2015

September
2015

https://4c448342d6996fb20913-fd1f9dc15ff616aa7fa94219cb721c9c.ssl.cf3.rackcdn.com/ab/70/378063_a63bfd528f6a4aa29739134fdfee5304.jpg

Specifika edukace – faktor psychicky nemocný edukant

Edukace:

- jako **součást komplexu léčby** psychického onemocnění v součinnosti s reedukačními, resocializačními, rehabilitačními programy, které zlepšují kvalitu P/K a umožňují mu návrat do „běžného“ života

nebo

- se zaměřením na zdravotní problém jiné diagnózy s ohledem na specifické přístupy k psychicky nemocnému P/K

Zásady:

- ✓ **obecné didaktické přístupy s ohledem na individualitu jedince/rodiny** (*věk, bio-psycho-sociální stav, pohotovost, motivace, předchozí zkušenost...*) a jeho/jejich **specifické potřeby v edukační oblasti**
- ✓ vhodná volba metod a forem Ed. z hlediska nemoci, bezpečnosti pomůcek, výukové strategie, preference P/K...
 - ✓ individualita
 - ✓ respekt a důvěra
 - ✓ bezpečí a jistota
 - ✓ motivace
 - ✓ komunikace
- ✓ informovanost a spolupráce rodičů/zákonných zástupců/rodiny/pečovatele/asistenta aj.

Specifika edukace – faktor cizinec, etnikum

- jazyková bariéra, hierarchie hodnot, víra a náboženství, zkušenosti, socioekonomický status, předsudky aj.
- kulturní kompetentnost zdrav. pracovníků
- vyhnout se předsudkům a zažitým stereotypům

Zásady:

- ✓ obecné didaktické přístupy s ohledem na individualitu jedince/rodiny (*věk, bio-psycho-sociální stav, pohotovost, motivace, předchozí zkušenost, jazyková vybavenost, kulturní specifika...*) a jeho/jejich specifické potřeby v edukační oblasti
- ✓ vhodná volba metod a forem Ed. z hlediska nemoci, výukové strategie, dorozumění...
 - ✓ individuální přístup
 - ✓ respekt a důvěra
- ✓ **komunikace** (ne/verbální, využití alternativní komunikace – piktogramy/fotky/obrázky, výměnné karty, slovník, názorné pomůcky aj.)
 - ✓ tlumočení (oficiální, laické tlumočení)

Specifika edukace u Romského etnika

- individuální přístup, vyhnout se předsudkům a zažitým stereotypům, negeneralizovat a nesoudit

V edukaci dle potřeby zohlednit:

- sociální determinanty edukanta a jeho rodinné zázemí
 - sociální specifika – jazyková bariéra, nedostatečně osvojený úřední jazyk, ↓ slovní zásoba, nedostatečná sebekázeň a disciplína, ovlivnitelnost prostředím
 - psychické specifika – nižší mentální zdatnost, těžší osvojování vědomostí, snížená schopnost koncentrace, logického úsudku, motivace
-
- motivace a volba ed. metody mají zásadní význam pro efekt edukace

Typ edukantů z hlediska motivace (Kromerová, 2005)

- **Typ A** + projevující zvýšený zájem, spolupracující, kladoucí otázky
 - není v časových možnostech ed. sestry věnovat P/K tolik pozornosti, kolik by si přál.
- **Typ B** pokládá za zbytečné hovořit o něčem, co již stejně zná, vše odkývne; komunikovat začne po delší době (povede-li se vzbudit zájem), pak někdy neodbytný a najednou více zvědavý „*Vidíte, to jsem si ani neuvědomil...*“
- **Typ C** zdravotní potíže P/K zcela neodpovídají výsledkům vyšetření → edukace problematická, doporučit sledování, ed. v obecní rovině
- **Typ D** P/K spěchající, bez otázek, dávající najevo, že je zdržován → jakákoliv edukace nemá velký efekt, evidentní je, že P/K nechce být zdržován nějakým „tlacháním“ o tom, co má, či nemá dělat.

Literatura:

- Juřeniková, P., *Zásady edukace v ošetrovateľskej praxi* Praha: Grada, 2010 ISBN 978-80-247-2171-2
- Kozierová B., Erbová G., Olivieriová R. *Ošetrovateľstvo*, Martin: Osveta, 1995, s. 278-295 ISBN: 8021705280
- Kromerová, M. *Spolupráce sestry a nemocného – edukace*, online dostupné <http://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/spoluprace-sestry-a-nemocneho-edukace-298063>
- Magurová D., Majerníková L'. *Edukácia a edukačný proces v ošetrovateľstve*, Martin: Osveta, 2009, s. 155, ISBN 978-80-8063-326-4
- Nemcová J., Hlinková E. *Moderná edukácia v ošetrovateľstve*, Martin. Osveta, 2010, s. 259, ISBN 978-80-8063-321-9
- Petlák, E., *Všeobecná didaktika*, Bratislava: Iris, 2004, s. 270 ISBN 8089018645

Literatura a webové stránky:

- www.tyfloservis.cz
- www.lorm.cz
- <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/d/specifika-komunikace-s-ditetem-s-hluchoslepotou.shtml>
- <http://zdravi.doktorka.cz/pristup-k-loveku-postizenemu-hluchoslepotou-jako-k-partnerovi-v-komunikaci/>